

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ

Теребілова Марія

*Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

Науковий керівник

Савченко І. Г., к.держ.упр., доцент

Складне вивчення проблеми формування політичної еліти в Україні є досить невизначеним у трактуванні базових понять, насамперед того, що і кого розуміти під “політичною елітою”. Враховуючи відверто «лідерський» характер вітчизняної політиці, особливу актуальність має дослідження групових атрибутів українського політичного класу, який постає уособленням субкультури влади.

Для вирішення поставлених задач слід дати відповідь, що різнить означене поняття “політична еліта” і “українська політична еліта”, яке це має значення для сучасної політичної практики, зокрема для розгортання масштабної роботи щодо формування української політичної еліти.

Як зазначається у працях класиків теорії елітизму, всі вони, хоч і кожен по-різному, під політичною елітою розуміли групу людей які: наділені особливими чеснотами (розум, талант, достоїнство, працелюбність, духовне багатство тощо); перебувають у владі або готуються до участі в управлінні, а відтак борються за владу. А оскільки це найцінніша верства суспільства, то її формування відбувається не тільки шляхом боротьби за владу, але й з допомогою інших механізмів суспільної селекції.

Важливо також, що політична еліта – поняття вужче, ніж поняття “правляча еліта”, якою є також економічна, ідеологічна, військова еліта тощо. Наступна проблема – чи справедливо вважати власне політичною елітою тих, хто належить до влади, бере участь у виробленні і прийнятті рішень? Для такого твердження є певні підстави. Адже саме ця відносно невелика суспільна група відрізняється високим суспільним становищем, зосереджує у своїх руках значний обсяг державної та інформаційної влади. Але, за великим рахунком, все це швидше формальні ознаки [1].

Найважливішою функцією політичної еліти є уніфікація уявлень, поглядів, цінностей, які домінують у суспільстві (“завдяки цьому у народі виникає відчуття спільної долі, певної суспільної цілісності, без чого неможливе існування держави”). Можемо зробити висновок про те, що українська політична еліта, прийшовши до влади, “зробила майже все, що могла зробити, виходячи з своїх здібностей, розуміння та досвіду”, але це не відповідає реальності.

Можна стверджувати, що через деякі обставини на чолі суверенної України, по суті, опинилася або зберіглася значною мірою стара радянська еліта, а точніше – партноменклатура. Очевидно, що не всі її представники уособлювали минуле, є серед колишніх “партократів” люди професійні, які переконано і щиро стали на шлях утвердження демократії і служіння своєму народові, що було зробити нелегко, але тим більш важливо. Проте верх взяли кадри (а не еліта), котрих сформувала попередня система з притаманними їй

такими критеріями селекції, як особиста відданість, політична лояльність, протекція і сімейність, фактична непідсудність, спадкове право на входження до номенклатури, непідзвітність вищих нижчим, замкнутість. Попередній політичній еліті бракувало національної свідомості, характеру, культури, не дивно – так склалася історія українського народу, але вона вже відбулася і її не змінити. Та сьогоднішня і майбутня у наших руках.

Варто вказати на ряд причин та обставин, які на нашу думку можуть і повинні змінити. По-перше, перестати загравати з народом і лестити йому, потакати його примхам потребам і забобонам. Тільки правда оздоровлює націю, робить її спроможною випестувати, виховати у своєму середовищі розумних, далекоглядних державників, які не доведуть її до краю своєю бездумною, аморальною і неефективною політикою.

По-друге, не обходячи критичною увагою нинішньої еліти, основний наголос варто зробити на тому, як і де готувати високоосвічену, високоморальну українську політичну еліту в сучасних умовах. У зв'язку з цим варто розрізняти елітарність і елітність. Першим терміном фіксується зазвичай формальна належність людей до правлячої верстви, другий – вказує на наявність у людей певних якостей, які роблять цю групу елітою. У світі існують дві основні системи рекрутування еліт – відкрита, демократична, конкурентна і закрита, номенклатурна, спадкова.

На часі саме здатність до інновацій, до нестандартного мислення, до оригінальних рішень і дій (нагадаємо, що політична еліта має справу насамперед з управлінням), які формуються з юних літ. І давній український, і зарубіжний теперішній досвід свідчать, що система навчання має бути зорієнтована як на розв'язання загальнодемократичних завдань (безкоштовний доступ до освіти), так і на підготовку еліти, що є і має бути дорогим заняттям. Щоправда, нині в Україні далеко не кожен з батьків може його дозволити для своїх дітей. Через це у суспільстві не знаходить схвалення елітна система освіти – громадяни цілком резонно вимагають соціальної справедливості.

Зрозуміло, є ще й інші засоби та шляхи рекрутування і виховання політичної еліти. На закінчення ще раз наголошу на особливій гостроті цього завдання в сучасних умовах. Адже сучасному суспільству потрібні нові якості поведінки, політична еліта іншого гатунку, яка б забезпечила справжній прорив, без чого вихід з кризи не можливий.

Література

1. Вебер, Макс. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. – Київ : Основи, 1998. – С. 173–174.
2. Грабіна В. Г. Політична еліта України як уособлення субкультури влади / В. Г. Грабіна // Грані. – 2016. – № 4 (131). – С. 55-61.